

RINGMAJANDUSE
VÕIMEKUSE TÕSTMINE

Ringmajanduse põhimõtted ja olemus

Autorid: Mayri Tiido, Kadri Kalle

Teeme Ära SA, 2023

KESKKONNAAGENTUUR

KLIIMAMINISTEERIUM

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Teeme Ära
SIHTASUTUS

Sisukord

Mõisted	3
Milline on praegune majandusmudel?	4
Mis on ringmajandus?	5
Kus algab ringmajandus?	6
Ringmajandus praktikas: näited	8
Bioloogiliste materjalide ringlus	9
Tehnogeensete materjalide ringlus	10
Ringmajanduse rakendamine töökohas	13
Ringmajanduse ja kliimamuutuste leevendamise ning kohanemise strateegiad	13
Korduma kippuvad küsimused	14

Mõisted

Taaskasutus (*recovery*) – jäätmetes leiduvate materjalide või energia uuesti kasutamine. Euroopa Liidu katustermin, mis hõlmab korduskasutuseks ettevalmistamist, materjali taaskasutust ja energia taaskasutust.

Jäätmetekke vältimine (*waste prevention*) – tootele erinevate meetmete rakendamine (nt parandamine), et vältida selle jäätteks saamist.

Korduskasutus (*reuse*) – asjade, mis ei ole jäätmed, uuesti kasutamine nende esmasel otstarbel materjali muutmata (v.a lihtne parandamine).

Ringlussevõtt ehk ümbertöötlemine (*recycling*) – asjade ja materjalide, mis on jäätmed, uuesti kasutamine toodet või materjali muutes, hõlmab mingit tehnoloogiat. Materjali taaskasutus.

Väärindav ringlussevõtt (*upcycling*) – asjade ja materjalide uuesti kasutamine toodet või materjali muutes, nii et uuel tootel on suurem tehniline väärtus. Uut toodet on võimalik muuta tagasi olekusse, millest see tehti.

Väärtust vähendav ringlussevõtt (*downcycling*) – asjade või materjalide uuesti kasutamine toodet või materjali muutes, nii et uuel tootel on väiksem tehniline väärtus. Uut toodet ei saa tagasi muuta olekusse, millest see tehti.

Renoveerimine (*refurbishing, restoration*) – kõlbmatuks muutunud või ära visatud toote korda tegemine ja/või modifitseerimine, et seda saaks esialgsel otstarbel edasi kasutada

Taastootmine ehk ümbertootmine ehk uustootmine (*remanufacturing*) – toote või selle osade kasutamine samal eesmärgil uutes toodetes.

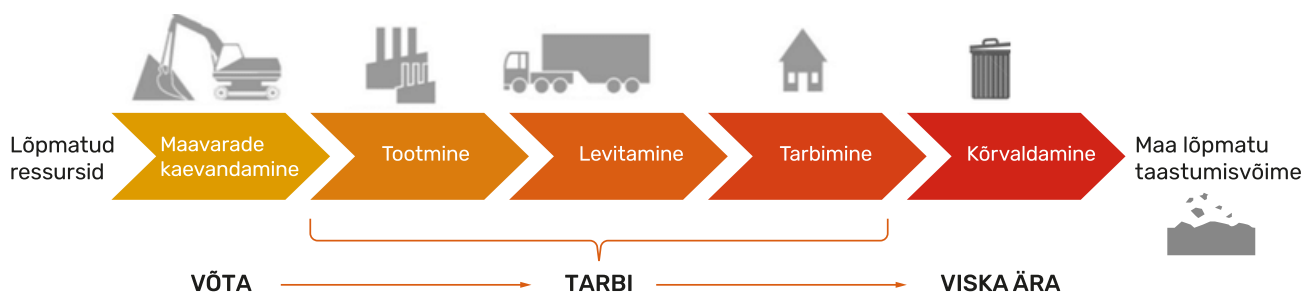
Toode-teenusena mudel (*product-as-a-service model*) – ärimudel, kus pakutakse teenust toodetele, mida traditsiooniliselt müüakse.

Ökodisain ehk **keskkonnahoidlik tootearendus** (*eco-design* või *design for the environment*) – tootearenduse meetod, mis võtab toodet kavandades süsteemiliselt arvesse toote keskkonnaaspekte.

Milline on praegune majandusmudel?

Praegust majandusmudelit kutsutakse lineaarseks: me võtame ressursi, toodame sellest toote, tarbime ja seejärel viskame selle toote oma elu- või kasutuse lõpus ära (joonis 1).

Joonis 1: lineaarne majandusmudel¹

Lineaarne majandusmudel toetub pidevale materjalide kaevandamisele ja majanduse mahu kasvatamisele. See ei võta arvesse asjaolu, et Maa ressursid on piiratud, ega ka seda, et Maa ei suuda toime tulla pidevalt kasvava jäätmete ja reostuse hulgaga. Pikas perspektiivis on ilmselge, et see ei ole jätkusuutlik.²

Eesti ringleva materjali määr (*Circular Material Use Rate*) oli 2021. aastal vaid 15,1%.³ Ringleva materjali määr on indikaator, mis näitab ringselt kasutatud materjali osatähtsust kogu materjalikasutuses.⁴ See tähendab, et 84,9% majandusse sisendina minevast materjalist on juurde kaevandatud toormaterjal.

Selleks, et piirata planeedi reostamist ja pidurdada kliimamuutuseid, on vaja hakata rakendama ringmajanduse põhimõtteid kogu praeguses majandussüsteemis.

Enne kui edasi loed, mõtle, kuidas kirjeldaksid ringmajandust.

Mis on selle põhilised elemendid või põhimõtted?

Mis on esimesed sammud, mida ettevõtte või organisatsioonina teha tuleks, kui soovitakse saada ringmajandavamaks?

¹ Wautelet, T.. 2018. Exploring the role of independent retailers in the circular economy: a case study approach.

² Lähemalt praeguse maailmamajanduse ressursimahukusest saab lugeda [Circularity Gap Reportist 2023](#).

³ Statistikaamet. [Ringleva materjali määr 2012-2021](#).

⁴ Keskkonnaportaal. [Ringmajandus](#)

Mis on ringmajandus?

Ringmajandus on majandusmudel, kus toodete, materjalide ja ressursside väärtust hoitakse majanduses võimalikult kõrgel tasemel võimalikult kaua ja jäätmete teke on minimaalne.⁵

Kõige olulisemat rolli ringmajanduses mängib **toodete ja teenuste disain**. Uuringud näitavad, et umbes 80% toote terve eluea jooksul tekkivatest keskkonnamõjudest otsustatakse disainifaasis.⁶ See tähendab, et ringmajanduslikud tooted peaksid olema

- parandatavad,
- hooldatavad,
- modulaarsed,
- renoveeritavad.

Peale kestliku tootedisaini on oluline luua uusi ärimudeleid nii ettevõtetele kui ka tarbijatele. Näiteks tuleks eelistada asjade laenutamist nende omamisele. Ringmajandus saab luua töökohti ja võimalusi heaoluks, samal ajal vähendades survet keskkonnale.

Maailma suurim ringmajandust edendav organisatsioon [Ellen MacArthur Foundation](#) toob välja kolm ringmajanduse põhimõtet, mida lahenduste loomisel järgida:⁷

- disainida välja reostus ja jäätmed,
- hoida materjalid ning tooted kasutuses ja ringluses,
- taastada ökosüsteeme.

Ringmajanduse läbimõeldud rakendamisel saab jäätmete hulka silmanähtavalt vähendada ja seeläbi vähendada ka teatud sektorites toormaterjalide nõudlust. Kindlasti ei ole võimalik rakendada ringmajandust 100% ulatuses igal pool, kuid võimalusi ringmajanduslikeks lahendusteks on igas sektoris ja valdkonnas.

Kas teadsid, et ühest tonnist kaevandatud kullamaagist saab umbes 1 grammi puhast kulda? Ühes nutitefonis on 2–3 grammi kulda. Seega on ühe tonni nutitefonide ümbertöötamisel on võimalik saada 200–300 korda rohkem kulda kui kaevandamisel.⁸

⁵ European Commission. 2015. "Closing the loop - An EU action plan for the Circular Economy". Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, COM(2015) 614 final.

⁶ European Commission, EU Science Hub. [Sustainable Product Policy](#).

⁷ Ellen MacArthur Foundation. [What is a circular economy?](#)

⁸ Grass AF. [Goldmine vs smartphone - what supplies more gold?](#)

Kus algab ringmajandus?

Ringmajandus ei alga prügikasti ees mõeldes, millisesse konteinerisse peaks ühe või teise asja panema. Ringmajandusest lähtuvas disainis on aluseks alljärgnevad kaks põhimõtet ja küsimust.

1. Kas lahendus vähendab toormaterjalide ammutamist loodusest?
2. Kas lahendus vähendab jäätmete hulka?

Olulisteks elementideks ringmajanduses on

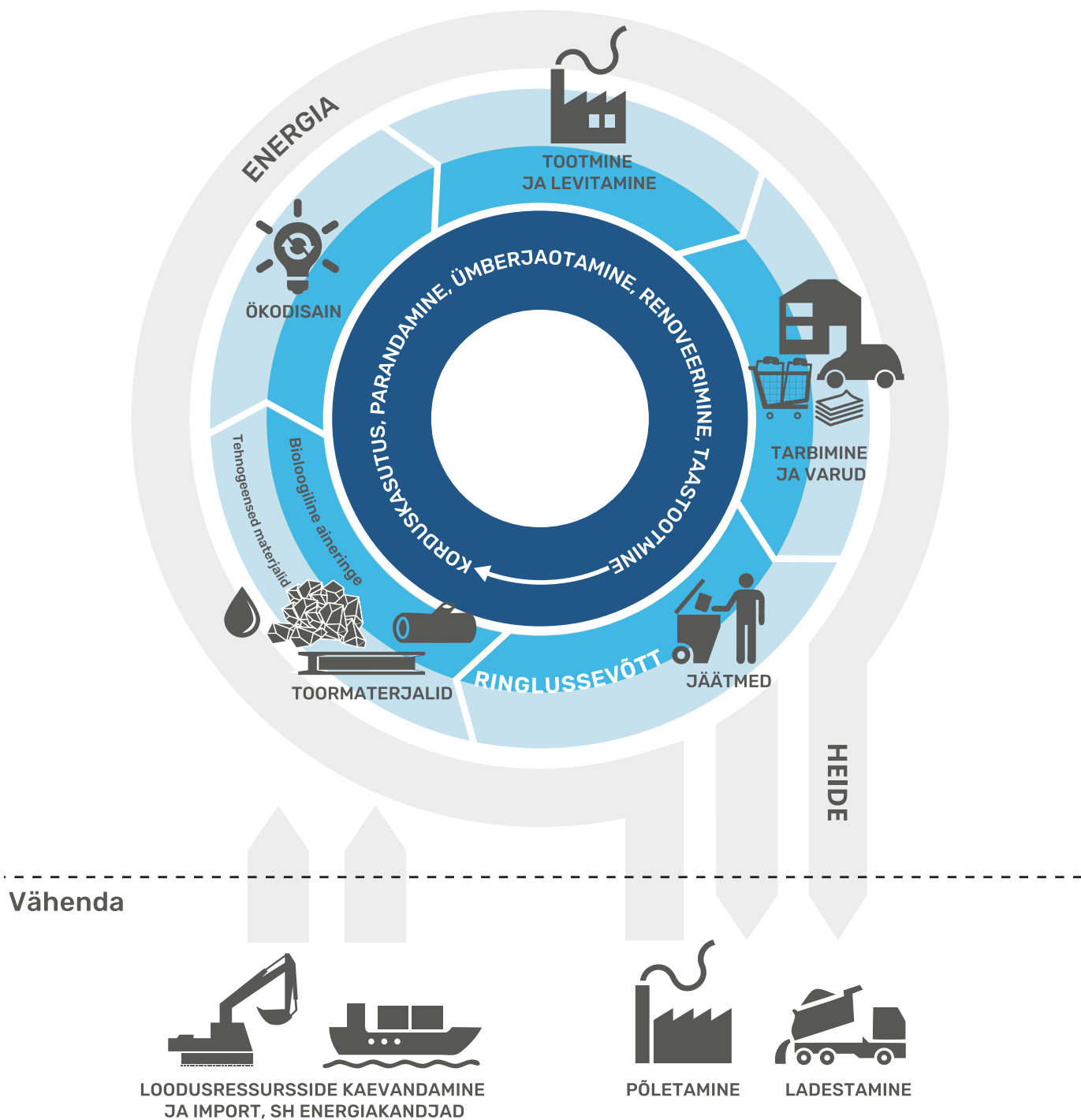
- ökodisain,
- parandamine,
- korduskasutus,
- renoveerimine,
- väärindav ringlussevõtt,
- toodete jagamine,
- jäätmetekke vältimine,
- jäätmete ringlussevõtt.

Ringmajandust rakendades väheneb materjalide kadu ladestamise ja põletamise läbi drastiliselt.⁹ Joonis 2 illustreerib lihtsustatult ringmajanduse mudelit.

Mida see joonis näitab?

- Väline ring näitab energiavoogusid, kus taastuvatest ressurssidest energia tootmine peaks võrreldes lineaarse majandusega suurenema. Kuigi põletamine võib näiliselt osaliselt kompenseerida (fossiilsete) kütuste kasutamist, tuleb suures pildis põletamist vältida, sest seda saab kasutada ainult korra ja sellega eemaldatakse materjalid ringlusest.
- Keskmine ring näitab materjalivoogu ringlussevõtu kontekstis, eristades bioloogilisi (puit, toit jne) ja tehnogeenseid materjale (nafta, metallid jne).
- Sisemine ring näitab ringmajanduse rakendamises olulisi meetodeid: korduskasutus, parandamine, ümberjaotamine, renoveerimine, taastootmine. Need lahendused aitavad vältida toodete jäätteks saamist ja ringlussevõtu protsesse, seega nõuavad need minimaalselt ressursse. Nende meetoditega säilitavad tooted, komponendid ja materjalid oma kõrgeimat võimalikku väärtust.⁹

⁹ European Environment Agency. 2016. [Circular Economy in Europe](#).

Joonis 2: Lihtsustatud ringmajanduse mudel¹⁰

Miks ei ole jäätmete põletamine energia saamiseks osa ringmajandusest?

Üle kogu maailma on levinud prügipõletuse elektri- ja soojusjaamad, mille sisendiks on üldjuhul segaolme- või tööstusjäätmed. Isegi kui moodsad jaamad vastavad praegu õhureostuse keskkonnanõuetele ja hoiavad näiteks ringluses vett, siis jäätmete põletamine energia saamiseks ei ole osa ringmajandusest.

¹⁰ European Environment Agency. 2016. [Circular Economy in Europe](#).

Iga asja ja materjali loomine nõuab ressursse: füüsilist toorainet, aega, raha, mõttetööd. Selleks, et vältida pidevat uute ressursside nõudlust, tuleb kasutada olemasolevaid võimalikult kaua. Jah, põletamine annab energiat ja sooja, aga selles protsessis hävib kogu toode ja materjal. See omakorda tähendab, et kui on vaja uuesti seda just põletatud toodet või materjali, siis tuleb minna kuskile toormaterjali kaevama. Ringmajanduslikult tuleb kasutada tooteid võimalikult kaua, need eluea lõpus liigiti sortida ja seejärel suunata uuesti ringlusesse. Lisaks võivad põletusjaamad tekitada nn lõksuefekti (*lock in*), mis tähendab, et põletusjaama tööshoidmiseks on pidevalt vaja teatud koguses jäätmeid, mis omakorda töötab vastu ringmajanduse põhimõttele liikuda jäätmetekke vähendamise suunas.¹¹

Ringmajandus praktikas: näited

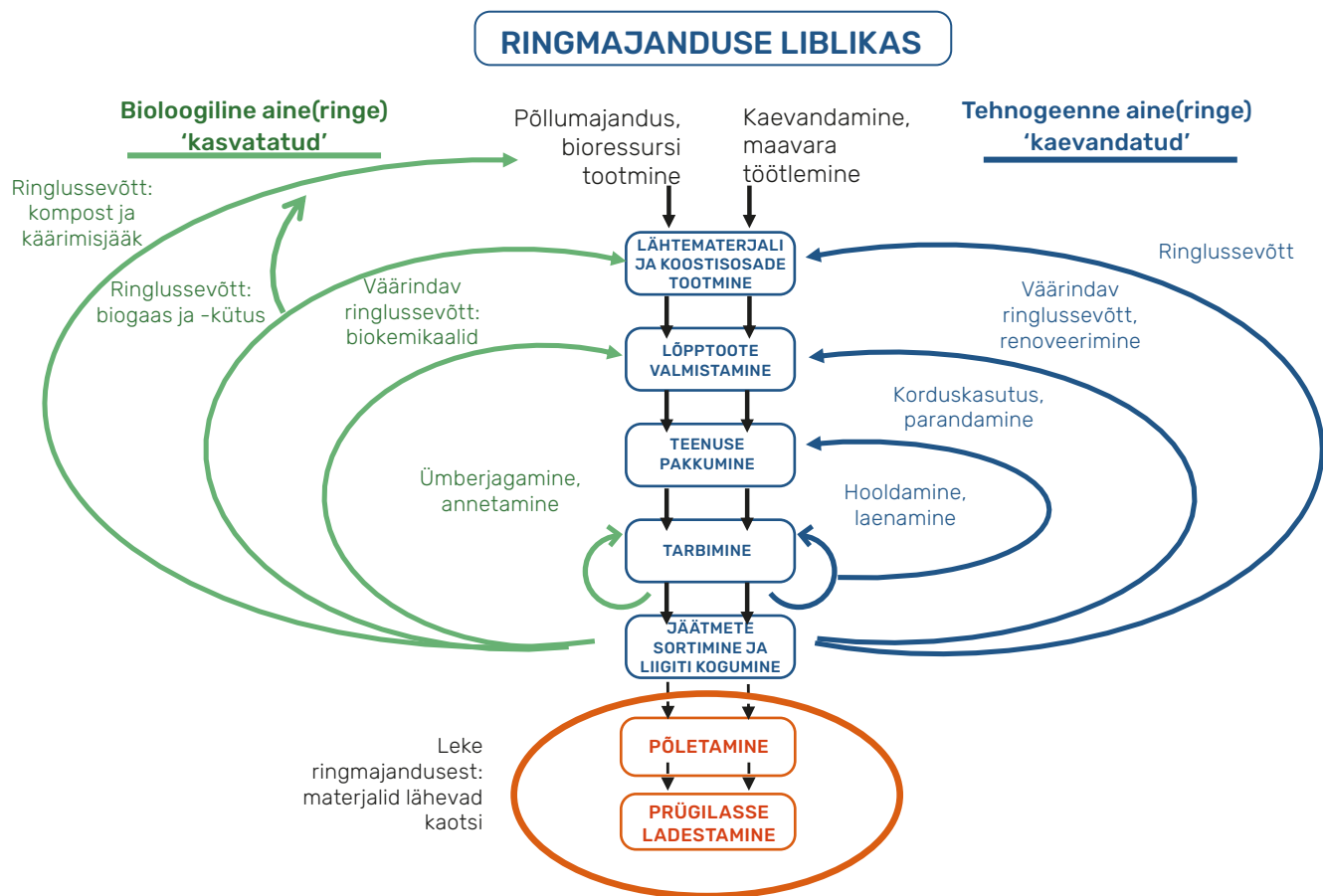
Ringmajanduse näiteid on olemas juba ammustest aegadest. Mõttele korra, kas oskad välja tuua 3 ettevõtmist või lahendust, mis järgivad ringmajanduse põhimõtteid ja mis on meil juba ammu kasutusel (olnud)?

Kõik asjad, mida oma eluks vajame ja kasutame, saab jagada kaheks: need pärinevad ressurssidest, mis on kas kasvatatud või kaevandatud. Kõige olulisem on võimalikult kaua vääridada olemasolevat toodet esialgsel otstarbel.

Kõige tuntum ringmajanduse visualiseering on nn ringmajanduse liblikas (joonis 3). Liblika keha kujutab praegust lineaarset majandust, kus tooraine liigub läbi erinevate faaside, jõuab tarbija või kasutaja kätte ning lõpuks see kas põletatakse või ladestatakse. Ringmajanduslikud lahendused tekitavad liblikale tiivad: kasvatatud ehk bioloogiliste materjalide ringlus ja kaevandatud ehk tehnogeensete materjalide ringlus. Neid kahte poolt eristatakse seetõttu, et strateegiad nende parimaks vääridamiseks erinevad ning muidugi ühe puhul on tegemist taastuva ressursiga.

Vaata ringmajanduse liblikat ja mõtle, kas oskad tuua mõne ettevõtte näite Eestist või välismaalt, mis tegutseb ringmajandava ärimudeli järgi. Püüa välja mõelda üks näide nii bioloogilise kui ka tehnogeense tiiva kohta.

¹¹ Makavou, K.. 2021. "[The EU is clear: Waste-to-Energy incineration has no place in sustainability](#)". Zero Waste Europe.

Joonis 3: ringmajanduse liblikas¹²

Bioloogiliste materjalide ringlus

Kasvatatud ehk bioloogilise aineriingi alla kuuluvad kõik bioloogilised materjalid, näiteks toit, puit, naturaalsed tekstiilmaterjalid.

Toidu puhul kehtib esimesena põhimõte: inimestele toiduks sobiv toit tuleks maksimaalselt ära kasutada inimeste toiduna. Peamiselt tähendab see ümberjagamist, et toit jõuaks alati sööjateni. Ettevõtete ja lahenduste näited, kes seda võimaldavad:

- [Toidupangad](#) Eestis ja mujal maailmas;
- Toidujagamiskapid Tallinnas ([Fudloop](#)), Tartus, Elvas, Viljandis ([Foodsharing Eesti](#)) ja mujal;
- Toidupäästmise äpid ([ResQ Club](#), [Too Good to Go](#)), mille kaudu saab osta restoranidest soodushinnaga toitu;
- Aeguva toidu soodushinnaga müümine ([Sumena](#), [Rimi](#) jt);
- Regulatsioon Prantsusmaal, kus toiduketidel on seadusega keelatud aeguvat toitu ära visata ja selle asemel peavad nad selle annetama.¹³

¹² Ellen MacArthur Foundation. 2019. Circular Economy Systems Diagram, kohandanud Kadri Kalle ja Mait Kriipsalu.

¹³ Condamine, P.. 2020. [France's Law for fighting food waste](#). Zero Waste Europe.

Kui toit ei ole enam inimestele söögikõlblik või on tegemist mingi muu bioloogilise materjaliga, siis on selle väärimiseks muid võimalusi:

- loomade toitmine,
- biokemikaalide tootmine,
- biogaasi tootmine,
- komposti tegemine.

Toidu väärimise hierarhiast lähtudes tuleks inimese söögikõlbmatu toit enne kompostimist või biogaasi tegemist anda just loomadele. Praktikas on siin endiselt teatud juriidilisi takistusi, kuid paljud EL riigid on seda juba oma ringmajanduse juurutusprotsessides rakendanud.¹⁴

On ettevõtteid, kes loovad bioloogilise materjali väärimisega uusi tooteid:

- [Nutriloop](#) kogub kokku restoranide ja kontorite biojätmed ja loob nendest bioväetist;
- [Nam Mushroom](#) on Portugali ettevõte, mis kasvatab kasutatud kohvipaksu peal seeni;
- [Toast Ale](#) on Ühendkuningriikide ettevõte, mis pruulib ära visatud leivast õlut.

Veel näiteid bioloogiliste materjalide väärimisest leiab Kliimaministeeriumi tellimusel koostatud ["Eesti ringmajanduse tulevikupotentsiaali ja vajalike meetmete uuringu" toidutööstuse lisast](#) ja [Ellen MacArthur Foundationi veebilehelt](#).

Ühtegi väärimise potentsiaaliga bioloogilist materjali ei tohiks ladestada ega põletada, vaid see peaks jõudma ressursina tagasi bioloogilisse ringi.

Tehnogeensete materjalide ringlus

"Kaevandatud" ehk tehnogeense aineringe alla kuuluvad kõik kaevandatud materjalid (metall, plast, klaas jne), neist loodud tooted ja suur osa ehitatud elukeskkonda. Ringmajanduslikust perspektiivist tuleb ettevõtetel luua lahendusi ja süsteeme, mis võimaldavad ühe ja sama toote kasutamist võimalikult pikalt võimalikult paljude inimeste poolt.

Ringmajanduse (äri)mudelite eelistamine vähendab loodusressursside nõudlust ja kasutust, tootmismahte ja seeläbi ka negatiivset mõju kliimale. Lisaks kasutatakse esemeid või seadmeid nende väärtuse ulatuses maksimaalselt ära. Selliseid (äri)mudeleid saab edukalt kasutada näiteks seadmete ja esemete puhul, mida on tarvis vaid ajutiselt või hooajaliselt. See on tuntud ka kui toode-teenusena mudel (*product-as-a-service*).

¹⁴ Kalle, K., Hermet, I., Kuldjärv, R., Huik, Ü., Potisepp, S., 2021. Eesti ringmajanduse tulevikupotentsiaali ja vajalike meetmete uuring. Lisa 2 - Toidutööstus. Technopolis Group, Tallinna Ülikool, Teeme Ära SA.

Näiteid **laenutuse ja toode-teenusena** mudelitest:

- Laenutamise näited:
 - raamatukogud;
 - autolaenus;
 - tööriistade laenus (nt [Ramirent](#));
 - lasterõivaste laenus (nt [The Rewear Company](#), [Hulaaloop](#));
 - abivahendite laenus (nt [Invaru](#));
 - ettevõtetel printerite laenus;
 - nõude rent;
 - rõivaste rent;
 - peomööbli rent;
 - ruumi rent.
- Toode-teenusena (üldjuhul igakuine tellimus) ettevõtete näited:
 - [Bundles](#) – pesumasina kasutamise tellimus Hollandis;
 - [Mud Jeans](#) – teksapükste kasutamise tellimus Hollandis;
 - [Pana](#) – korduskasutatavate mähkmete laenus- ja puhastusteenuse tellimus Hispaanias;
 - [Signify](#) – valgus teenusena (*light-as-a-service*), pakutakse peamiselt suurtele tehastele ja ladudele täisvalgusteenust, mis tähendab, et ettevõtte maksab valguse kasutamise eest ja teenuse pakkuja hoolitseb selle eest, et lambid töötaks ja oleks hooldatud;
 - [Dreamsville](#) – pakub hotellidele voodipesu (sh tekid ja padjad) rendi-teenust, vahetavad õigel hetkel tooted välja ja toodavad vanadest toodetest uusi (nt madratseid, akustilisi paneele).

Esemete ja seadmete puhul, mille laenusamine ei ole võimalik või mõistlik, tuleks eelistada **parandamist ja hooldamist** kas ise, teenusepakkuja või tootja poolt nende väärtuse hoidmiseks ja eluea pikendamiseks. Parandamist või selle võimalusi pakuvad näiteks järgmised ettevõtted:

- kingsepad ja kellassepad;
- kodumasinade ja elektroonika parandus;
- kohvrite ja kottide parandus;
- ühistöökojad [Paranduskelder](#) ja [Kopli 93](#);
- [Patagonia](#) on rõivaettevõtte, mis jagab oma klientidele õpetusi, kuidas ise parimal moel oma rõivaid parandada ja vajaduse korral saab lasta ka neil katki läinud rõiva parandada;
- [Tom Cridland](#) pakub oma rõivastele 30 aastast garantiid, kus rõiva parandusse saatmine ja parandamine on ettevõtte kulul;
- [Fairphone](#) toodab nutitelefone, mis on modulaarsed, personaliseeritavad (ostja saab ise valida, kas tahab võimsamat akut, kaamerat jne) ja parandatavad.

Korduskasutus on üks peamisiid toote/teenuse lahendusi, mida on vaja ettevõtetel luua süsteemina ringmajanduse mugavaks ja laialdaseks levikuks. Mõned näited:

- [Ringo](#) pakub kaasamüüdava toidu jaoks korduskasutatavate nõude pandipakendi süsteemi;
- [Tango](#) on avatud korduskasutus pakendite platvorm e-kaubanduse jaoks, millega saavad liituda pakendiettevõtjad;

- [Panditops](#) pakub ürituse korraldajatele ning toitlustajatele korduskasutatavate pandiga joogitopside ja nõude rentimise teenust;
- [Bepco](#) rendib toidutööstusele kaubaaluseid ja kaste seitsmes Euroopa riigis.

Prioriteetsuselt järgmine ringmajanduslik mudel on **väärindav ringlussevõtt**. Selleks kasutatakse turul juba olemasolevaid tooteid, kus renoveerimise ja/või taastootmisega tõstetakse uuesti toote väärtust ja see suunatakse uuesti turule tarbimiseks. Mõned näited:

- [Foxway](#) on ettevõtte, mis parandab ja renoveerib nutitelefone, tahvelarvuteid ja sülearvuteid ning suunab need laenutuse ja müügi teel uuesti turule;
- [Catepillar](#) on maailma juhtiv suurseadmete tootja, kes võtab turult oma tooted tagasi. Väärindamise protsessi käigus võetakse need juppideks, puhastatakse, inspekteeritakse ja pannakse uueväärse kvaliteediga uuesti kokku ja pakutakse klientidele. Tänu tagasivõtu ja väärindamise protsessile on neil võimalik müüa oma tooteid mitmeid kordi ja seeläbi jõuavad nad rohkemate klientideni.

Viimane ringmajanduslik mudel on **ringlussevõtt materjalidena**. Viimane on see seetõttu, et vajab täiendavat tehnoloogilist võimekust, toormaterjali lisamist jm. Tihtipeale materjalide väärtus töötamise käigus langeb/muutub ja seda materjali ei pruugi saada samal otstarbel kasutada, milleks see esialgu mõeldud oli.

Ringlussevõtt toimib mitme materjali puhul hästi, näiteks klaasi ja metalli puhul. Klaasi saab pea lõpmatuseni ümber töötada, sama kehtib ka teatud metallide kohta. Lisaks on olemas ka tehnoloogilised lahendused puuvilla ja osa plastide ringlussevõtuks.

Mõned näited:

- [Pandipakend](#) kogub Eesti turult kokku klaaspudelid ja alumiiniumpurgid ning suunab need materjalid ümbertöötlusesse.
- [KIUD packaging](#) toodab tekstiilitööstuse jääkidest innovatiivseid karpe ja pakendeid e-kaubanduses tellitud toodete transportiks. Tootesse ei ole lisatud muid materjale ega aineid, mis tähendab, et vanad karbid on võimalik uuesti tootmisse suunata.

Kõikide eespool toodud näidete puhul on lähtepunktiks ringmajanduslik tootedisain ja tootmine. Ettevõtte äriprotsesside disainimisel mõeldakse läbi toote teekond idee tasandilt tootmiseni, müügist tarbimiseni, kuni lõpuks saabub ka selle eluea lõpp.

Ringdisainis tuuakse välja neli lähenemist:¹⁵

- disain kestlikkuseks,
- disain teenuseks,
- disain toote või materjali uuesti kasutamiseks tootmises,
- disain materjali taastamiseks.

Ettevõtte võib valida ühe lähenemise või ka mitut omavahel kombineerida. Oluline on, et ettevõtte tegevus on läbimõeldud ega tekita juurde asjatut reostust ja prügi.

Ringmajanduse rakendamine töökohas

Ringmajanduse rakendamine töökohas sõltub palju asutuse valdkonnast ja töö iseloomust. Hea alguspunkt on mõelda, kas on võimalik muuta asutuse põhi-tegevust ringmajandavaks või seda toetavaks. Näiteks kui tegemist on tootmisettevõttega, siis tuleks alustada tootedisainist ja sellele ringmajanduse põhimõtteid rakendada. Muude asutuste puhul tuleks mõelda, kas on võimalik toetada ringmajanduslikke lahendusi näiteks hangete kaudu.

Kindlasti võiks iga kontoriga asutus mõelda [rohelise kontori](#) süsteemi rakendamise peale, mis aitab hoida kokku kulusid, vähendada jäätmeteket ja muuta töökeskkonda tervislikumaks.

Lisaks võiks kaardistada asutuse põhilised (materiaalsed) ressursivood ja otsida lahendusi nende vähendamiseks või optimeerimiseks.

Ringmajanduse ja kliimamuutuste leevendamise ning kohanemise strateegiad

Ringmajandus terminina võib kõlada uuena, aga selle põhimõtteid on juba ühel või teisel määral püütud edendada aastakümneid. Alljärgnevalt ülevaade peamistest ringmajandust puudutavatest strateegiatest.

- **Pariisi kliimakokkulepe** on globaalne ja õiguslikult siduv lepe kliima soojenemise pidurdamiseks. Konverentsil osalenud 195 riiki leppisid kokku kliimamuutuste leevendamises ja hetikoguste vähendamises, et hoida globaalne keskmine temperatuuri tõus alla 2°C võrreldes tööstusrevolutsioonieelse ajaga.¹⁶

¹⁵ RSA Great Recovery. [Four Design Models for Circular Economy](#).

¹⁶ Kliimaministeerium. 2021. [Pariisi kokkulepe](#).

- **Euroopa Liidu teine ringmajanduse tegevuskava** (*Circular Economy Action Plan*)¹⁷ võeti vastu 2020. aastal ja selle peamised eesmärgid on järgmised:
 - muuta jätkusuutlikud tooted Euroopa Liidus normiks;
 - suurendada tarbijate ja avaliku sektori hankijate mõjuvõimu;
 - keskenduda ressursimahukatele sektoritele, kus ringmajanduse potentsiaal on suur: elektroonika ja IKT, akud ja sõidukid, pakendamine, plast, tekstiil, ehitus ja lammutus, toit, vesi ja toitained;
 - vähendada jäätmeteket;
 - luua ringmajandus, mis toimib inimeste, piirkondade ja linnade jaoks
 - juhtida globaalseid jõupingutusi ringmajanduse rakendamisel.

Tegevuskava rakendamiseks on esitatud [35 tegevust](#) ning loodud ka [toetavaid sektorite põhiseid strateegiaid](#) näiteks kemikaalidele, tekstiilile, plastile.

- **Eesti pikaajaline arengustrateegia “Eesti 2035”** (vastu võetud 2021. aastal) toob ühe vajaliku muutusena esile, et majanduse valdkonnas on tarvis rakendada ringmajanduse põhimõtteid.¹⁸ Selle toetamiseks on Keskkonnaagentuur ja Kliimaministeerium loonud mittesiduva “Ringmajanduse valge raamatu”,¹⁹ mis annab ülevaate arengusuundadest ja soovituslikest tegevustest.

Euroopa Liit on võtnud väga tugeva suuna ringmajanduse poole, mis tähendab, et ka Eestil selle liikmesriigina tuleb asjakohaseid samme teha. Iga ELi liikmesriik on loonud oma ringmajanduse tegevuskava, mõned neist on seaduslikult siduvad, mõned mitte. Ringmajanduse riiklik ja seaduslikult siduv strateegia annab kodanikele, ettevõtetele ja ühiskonnale tervikuna selge signaali, mis suunas liigutakse. Strateegiaid ja meetmeid ei tuleks karta, vaid tervitada, sest need aitavad vastu võtta otsuseid, kujundada hariduspoliitikat, ettevõtlusmaastikku ja terve ühiskonna toimimist.

Edasimõtlemiseks:

Milline ringmajanduse (äri)mudel tundub sulle kõige potentsiaalikam ja praegu alakasutatud?

Mis aitaks sinu arvates kaasa ringmajanduse laiemale rakendamisele?

Korduma kipuvad küsimused

Kas ringmajandusele üleminek on kohustuslik?

Jah ja ei. Euroopa Liit on võtnud selge sihi saada maailmas ringmajanduse eestvedajaks, millest saab järeldada, kuhu ja mis tegevustesse EL oma finantseeringud suunab. Iga uue direktiivi loomine võtab aastaid aega, seega kui tahta Eestis mitte-tegutseda, siis seda on võimalik teha ja ringmajanduse rakendamist edasi lükata. Küll aga ei ole see majanduslikult ega ühiskondlikult mõistlik, sest üha keskkonnateadlikumas maailmas riskime niimoodi konkurentsivõime

¹⁷ European Commission. 2020. [Circular Economy Action Plan](#).

¹⁸ [Strateegia “Eesti 2035”](#). 2021.

¹⁹ Keskkonnaagentuur ja Kliimaministeerium. 2022. [Ringmajanduse valge raamat](#).

kaotusega.

Meie ettevõtte kogub jäätmeid liigiti. Kas meie asutus on ringmajandav?

Jäätmete liigiti kogumine ei tee asutust ringmajandavaks, sest esiteks on jäätmete liigiti kogumine kohustuslik ning teiseks tuleb ringmajanduse rakendamist alustada asutuse põhitegevusest ja sealt, kus on asutuse kõige suurem mõju. Näiteks tootmisettevõttel on see tootmine ja tooted, finantsasutusel see, keda finantseeritakse ja mis on nende tegevusala, haridusasutustel õppekavad ja nende sisu.

Kas jäätme loominguks kasutamine, nagu kunstiprojektide tegemine (nt tetrapakenditest mängumaja), on ringmajanduslik lahendus?

Kuigi tegemist võib pealtnäha olla lahendusega, mis väärib materjale ja päästab nad sattumast jäätteks, on oluline vaadata suuremat pilti ja ringmajanduse põhimõtete järgimist. Kaks head küsimust, millele otsime jah-vastust: kas lahendus vähendab toormaterjalide nõudlust ja kas lahendus vähendab jäätmete teket. Kui me võtame mingid materjalid (nt tetrapakid) ja kasutame neid kunstiprojektis, siis me võtame selle materjali ringlusest ära. Ringmajanduslikust vaatepunktist on parem, kui tetrapakend jõuab ümbertöötlusse ja sellest saab uus tetrapakend. Loomulikult võib olukorras, kus materjalid reaalselt ei jõua ringlusesse materjalidena, teha ka loominguks projekte, kuid tegu on pigem ajutise lahendusega seni, kuni saame selle materjali uuesti ringlesse saata.

Tarbija rollist on vähe juttu, ometi suunavad ju tarbijad, mida ja kui palju ostetakse, ja nemad tekitavad ka jäätmeid. Kas ei peaks rohkem rõhku panema tarbija harimisele ja teadlikkuse tõstmisele?

Kuigi on oluline, et tarbijad oleks teadlikud erinevate toodete keskkonnamõjust ja oma rollist ringmajanduses, tuleb meeles pidada, et tarbija tarbib tooteid ja teenuseid, mille ettevõtja on tema jaoks disaininud ja loonud. Seega on toodete disain, keskkonnamõju, kasutuseluiga ja see, kas sellest saab pärast toote kasutamist midagi veel teha, kõik ettevõtte otsustada. Jah, tarbijal on oluline roll just toodete pikaajalises kasutamisel, aga veel olulisem on see, et tootjad toodaks ja laseks turule tooteid, mis vastavad ringmajanduslikele põhimõtetele. Näiteks valib tootja, kui vastupidavast kangast on tehtud riided, mis võimaldaks selle pikka kasutust. Kui on vaja valida sihtrühm, keda esmajoones harida ja kelle teadlikkust tõsta, siis võiks selleks olla ettevõtjad ja tootjad.

Miks on väärtust vähendavat ringlussevõttu (*downcycling*) mainitud pigem mittesoositavana? Kas see poleks mitte hea alguspunkt ettevõtetele?

Väärtust vähendavat ringlussevõttu tähendab seda, et pärast igat ringi on materjali omadused halvemad kui eelmisel ringil. See omakorda tähendab, et uuesti esialgse toote (nt plastpudeli) tegemiseks on vaja materjale uuesti kaevandada. Kõige parem ringlussevõtu lahendus on selline, kus materjali väärtus säilib selle originaalkujul võimalikult kaua (nt klaas, alumiinium). Ringmajanduse ringkondades nähakse väärtust vähendavat ringlussevõttu ajutise üleminekulahendusena.

